

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Калинин В.М. Поэтика онима : монографія. Донецк : ДонГУ, 1999. 409 с.
2. Gaillard J. Neutralisations: Le nom propre dans les "fictions" figeantes d'Édouard Levé. *Revue critique de fixation française contemporaine*. 2014. № 9. P. 110–123.
3. Шаповал М. Интертекст у світлі рампи: між текстові та міжсуб'єктні реляції української драми : монографія. Київ : Автограф, 2009. 352 с.
4. Пьеге-Гро Н. Введение в теорию интертекстуальности / пер. с фр. Г.К. Косикова, В.Ю. Лукасик, Б.П. Нарумова ; общ.ред. и вступ. ст. Г.К. Косикова. Москва : Изд-во ЛКИ, 2007. 240 с.
5. Ільницький М., Будний В. Порівняльне літературознавство : навч. посібник : у 2-х ч. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2007. Ч. 1 : Лекційний курс. 280 с.
6. Фатеева Н.А. Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности. 2-е изд., испр. Москва : КомКнига, 2006. 280 с.
7. Тютенко А.А. Структура і функції алюзії в пресі Німеччини, Австрії та Швейцарії : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 ; Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2000. 20 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

8. Vian V. L'écume des jours. Paris : Sté Nouvelle des Editions Pauvert, 1998. 316 p.
9. Balzac O. de. La peau de chagrin. M. : Ed. en langues étrangères, 1958. 307 p.
10. Bazin H. Qui j'ose aimer. Paris : Editions Bernard Grasset, 1956. 248 p.
11. Triolet E. Roses à crédit. Kyiv : Editions Dnipro, 1981. 255 p.

УДК 811.111'342.42 (048)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.40>**СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ПРОСОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
МОВЛЕННЯ СПОРТИВНОГО КОМЕНТАТОРА****STRUCTURAL, COMPOSITIONAL AND PROSODIC PECULIARITIES
OF SPORTS COMMENTATOR'S SPEECH****Сіваченко І.В.,***orcid.org/0000-0002-4031-0746**викладач кафедри англійської мови,**аспірант факультету романо-германської філології**Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Спортивний коментар є особливим типом спонтанного або квазіспонтанного тексту, для якого просодія виступає одним з основних чинників, що зумовлюють ефективність мовленнєвого впливу. Спортивний коментар є максимально орієнтованим на слухача та вирізняється просодичною гетерогенністю.

Метою коментаря є пояснення значення того чи іншого факту, події, виявлення причин і зв'язку з іншими явищами, їх можливі наслідки. Зміст коментаря складається з послідовно викладеної думки і пояснення того, що відбувається. Мовлення спортивного коментатора та просодичні засоби, що їх використовує коментатор, багато в чому визначаються характером гри або подій, що відбуваються, їх стрімкістю й напруженістю.

У межах виконаного перцептивного аналізу досліджувалась сукупність просодичних особливостей мовлення коментаторів футбольних матчів та кінних перегонів.

У результаті проведеного перцептивного аналізу було відзначено такі просодичні особливості мовлення спортивних коментаторів:

Синтагматичне членування мовлення футбольних коментаторів вирізняється наявністю слів-філерів, фальстартів, повторів. У футбольному коментарі превалюють чотирисинтагменні (24,5%) та трисинтагменні (18,5%) фрази.

Щодо мелодійного оформлення коментарів футбольних матчів, у мовленні коментаторів домінують спадний (34,7%) та висхідний (29,4%) типи шкал, а також спадний (47,4%) та висхідний (37,4%) термінальні тони. Для нарративного опису подій та для 10-секундного опису (після забиття гола) найбільш характерними є спадний та рівний типи шкал. Коментар гольових атак супроводжується превалюванням висхідної шкали. Висока рекурентність висхідної шкали призводить до того, що мовлення футбольних коментаторів звучить жваво, невимушено і таким чином привертає увагу глядачів. Однонаголошена шкала зазвичай маркує еліптичні конструкції, якими рясніє коментаторське мовлення.

Особливістю синтагматичного членування спортивного коментаря кінних перегонів є превалювання «горизонтального» типу членування речення, коли короткі синтагми збираються у відносно довгі фрази. У мовленні коментаторів кінних перегонів найбільш рекурентними є шести- та семисинтагменні фрази (20,2% та 22,1% відповідно). Одно-, дво- та трисинтагменні фрази не є частотними.

Мовлення коментаторів кінних перегонів є монотонним. Найбільш широко представлені типами шкал є спадна (44,9%) та рівна (30,1%). Спадна шкала маркує мовлення коментарів на початку перегонів частіше, ніж у середині та наприкінці. Її частотність поступово зменшується (початок – 40%; середина – 34%; кінець – 26%). Рівна шкала частіше вживається в середині коментаря та є найменш рекурентною наприкінці.

Дистрибуція термінальних тонів у мовленні коментаторів може бути охарактеризована кількісною перевагою спадного (40,4%) та рівного (38,8%) тонів, що свідчить про меншу емоційність мовлення коментарів кінних перегонів порівняно з мовленням футбольних коментаторів.

Ключові слова: коментатор, футбольний, кінний, синтагматичне членування, мелодійне оформлення.

Sports commentary is a peculiar type of spontaneous or quasi-spontaneous scripts, for which prosody acts as one of the main features, that defines the efficiency of speech influence.

Sports commentary is largely oriented to the listener and differentiated by prosodic heterogeneity.

The aim of each commentary is to explain the meaning of each presented fact and event, to define causes and connections with other phenomena, and their possible consequences. The contents of commentary consists of succession of expressed thoughts and explanation of the unfolding events. Sports commentator's speech and prosodic means being used differ much by the character of the current game or event and by its tension and aspiration.

Within the limits of the conducted perceptive analysis, the complexity of prosodic peculiarities of football and horse races commentators' speech has been investigated.

The following prosodic parameters of sports commentators' speech were revealed:

Syntagmatic division of football commentators' speech differs by the presence of word-fillers, false starts and repeated words. Four and three sense-group utterances prevail in football commentary.

As to melodic organization of football match commentaries, Falling and Rising types of international scales together with Falling and Rising terminal tones prevail. For narrative description of events and 10 second description (after scoring the goal) Falling and Level types of scales are more characteristic. The commentary of goal attacks is accompanied mainly by Rising tone. High recurrence of Rising Head makes the football commentary sound lively and dispassionate, thus attracting attention. High Head, as a rule, marks elliptical constructions, which are frequently used in commentators' speech.

The peculiarity of horse race commentaries sense-group division is the prevalence of "horizontal" type of division, which means that short utterances join relatively long utterances. Six and seven sense group utterances are not frequent.

Horse race commentators' speech is characterized as monotonous. The most widely presented scales are Falling and Level. Falling Scale mark commentators' speech at the beginning of races is more prevalent than in the middle and at the end of the race. Level Scale is more frequent in the middle and is the least recurrent at the end.

Key words: commentator, football, horse race, syntagmatic division, melodic organization.

Постановка проблеми. Характерною рисою сучасних фонологічних студій є розширення парадигми дослідження з урахуванням соціальних та територіальних чинників, до вивчення просодії англійського мовлення, яке зумовлено його значною варіативністю.

Дослідження особливостей спортивного коментаря обмежувалось лише варіативністю лексичних та морфологічних характеристик. У реальності ж найбільші трансформації відбуваються на вимовному рівні. Хоча увагу у лінгвістиці до усного мовлення та його фонетичних параметрів і не можна назвати абсолютно новою, однак просодичні ознаки мовлення спортивних коментаторів ще не перебували в центрі фонетичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень. Провідні українські фонетисти вивчали просодію мовлення, дотримуючись різних підходів: соціокомунікативного – О.Д. Петренко, О.І. Стеріополо; комунікативного-прагматичного – А.А. Каліта, О.Р. Валігура, Н.В. Ланчуковська; соціофонетичного – Д.М. Карпова, О.В. Костроміна, О.О. Русавська та інші.

Звернення ж до дослідження особливостей спортивного коментаря та його просодичних ознак свідчить про релевантність обраної теми. Предметом особливого інтересу в цьому

аспекті стають моделі мовленнєвої поведінки коментаторів.

Метою дослідження є вивчення структурно-композиційних та мелодійних особливостей футбольного коментаря та коментаря кінних перегонів.

Виклад основного матеріалу. *Футбольний коментар* складається з таких частин: вступ, основна частина та кінцева частина. У вступі представлено інформацію про склад команд або про зміни у складі команд порівняно з минулим матчем, а також наводяться цікаві факти, пов'язані з командою, клубом чи безпосередньо з гравцями. Основна частина полягає в коментуванні самого процесу гри. Кінцева частина складається з короткого підбиття підсумків матчу. Отже, особливістю футбольного коментаря є різний ступінь підготовленості коментаторського мовлення.

Слідом за зарубіжною дослідницею О.О. Лаптевою, у роботі виділено три комунікативно-прагматичні типи футбольних коментарів, а саме фоновий коментар (інформація загального характеру про команди, гравців тощо), подієвий коментар (опис подій на футбольному полі) та оцінний коментар (надається після завершення першого тайму або матчу) [1]. Отже, фоновий коментар належить до підготовленого мовлення

(інколи – квазіспонтанного), тоді як подієвий та оцінний – до спонтанного. Слід зауважити, що подієвий коментар може переплітатися з фоновим коментарем у разі, якщо гра є в'ялою, без яскравих атак чи голів.

Наведемо приклади фонового коментаря у матчі “Manchester United” vs. “Milan” UEFA Champions League (Ліга чемпіонів):

Welcome one and all to this trifling little game between Milan and Manchester United. I jest of course. Don't tell Liverpool fans, but this is the point when the Champions League really comes into its own as the season rounds the final bend and heads into the home straight. Two huge clubs, a proper knockout cup tie in every sense of the world. The team news is in, and it's suitably massive: David Beckham starts for Milan. For United, Rio Ferdinand returns to the back four while Rafael gets the nod at right-back.

На початку коментаря журналіст вітає глядацьку аудиторію і, щоб привернути її увагу та підготувати до оголошення складу команд, жартує, називаючи фінал Кубка Ліги чемпіонів “trifling little game”. Очевидно, що цей уривок є заздалегідь підготовленим.

Проілюструємо фрагмент з вищезазначеного матчу Ліги чемпіонів, який описує події, що відбуваються на полі:

Another glorious chance for Milan. Thiago Silva barrels through from defence before threading a delightful pass into the run of Antonini who just beat the offside trap. His first touch is glorious – cutting the ball back on to his right foot and taking Ferdinand out of the game – but his second is disappointing, dragging a shot wide of the near post when all alone eight yards from goal.

Коментатор описує передачу м'яча гравцем команди італійського «Мілана» Тіаго Сільви та невдалу спробу забити м'яч. Його мовлення є непередбачуваним, на що вказують повтори (лексема “glorious”) та паузи хезитації, які будуть детальніше описані в роботі. Неможливо не звернути увагу і на велику кількість емоційно забарвлених прикметників, що виражають реакцію журналіста на події матчу.

У роботі розглянуто просодичні особливості саме *подієвого коментаря*, оскільки мовлення коментатора є спонтанним та невимушеним, на відміну від заздалегідь підготовленого мовлення у фоновому коментарі. У подієвому коментарі коментатор переходить до опису самої гри, проте, час від часу він також надає глядачам попередньо підготовлену інформацію. Загалом, оскільки будь-який футбольний матч складається з небез-

печних і напружених моментів, вибір просодичних засобів постійно змінюється, варіюючи залежно від ситуації, тобто з точки зору набору просодичних характеристик подієвий коментар є більш варіативним.

Мовлення коментатора *кінних перегонів* лише частково є безпосереднім відображенням подій перегонів, оскільки завдання коментатора полягає не тільки в тому, щоб розповісти про те, що відбувається на треку, але і в тому, щоб залучати та утримувати увагу глядацької аудиторії. Цим зумовлена неоднорідність спонтанних монологів коментаторів з точки зору змісту. У мовленні коментатора трапляються як ділянки емоційної напруженості, так і статичні описи подій. На думку С.А. Халеевої, прагнення спортивного радіокоментатора звучати цікаво і завдання, що стоять перед ним, зокрема, необхідність створення візуального ефекту подій, ведуть до неминучого синтезу описовості та емоційності в межах досліджуваного коментаря [3].

Будь-який коментар *кінних перегонів* можна умовно розділити на такі ділянки: відносно спокійний статичний опис початку перегонів, збільшення хвилювання та кульмінація на фініші, повернення до спокійного статичного опису подій. Відповідно, кожен коментар *кінних перегонів* поділено на три ділянки, а саме: початок перегонів, середина перегонів та кінець перегонів.

Основними функціями мовлення коментатора *кінних перегонів* є: комунікативна (передача інформації про події на іподромі або треку), дивертивна (передача додаткової інформації, наприклад, опис погодних умов, інформація про вершників тощо), експресивна (передача емоцій та суб'єктивних оцінок коментатора).

До завдань аудиторів-фонетистів входило визначити особливості синтагматичного членування футбольного коментаря та коментаря *кінних перегонів*. Зазначимо, що основною одиницею дослідження було обрано тональну групу (або синтагму). Синтагма – фонетична єдність, що виражає єдине змістовне ціле в процесі мовлення-думки, що складається як з однієї ритмічної групи, так і з декількох [5].

Розглянемо синтагматичне членування подієвого *футбольного коментаря* (таблиця 1).

Отримані результати дають підстави стверджувати, що у мовленні коментаторів футбольних матчів превалюють чотирисинтагменні фрази (24,5%). Другу позицію за частотністю вживання посідають трисинтагменні фрази (18,5%). Кількість двосинтагменних фраз та шестисинтагменних фраз є приблизно однаковою та становить

14,8% та 14,0% відповідно. Вживання односинтагменних та двосинтагменних фраз пояснюється спонтанністю і непередбачуваністю мовлення інформантів. Чотирисинтагменні, п'яти- та шестисинтагменні фрази зазвичай використовуються футбольними коментаторами у моменти розгортання атак. Наведемо уривок з коментаря сорок третьої хвилини матчу UEFA Champions League 2018 "Real Madrid" vs. "Liverpool":

GOAL DISALLOWED! | Benzema thought | that he had given Madrid the lead, only for the offside flag to go up |. Karius produced a superb stop | to keep out Ronaldo's close-range header |, and Benzema was the wrong side of Liverpool's defence | from the follow-up ||.

Обраний фрагмент характеризується наявністю односинтагменної фрази (*Goal disallowed!*), а також трисинтагменної та чотирисинтагменної фрази.

Синтагматичні особливості коментаря кінних перегонів представлено у таблиці 2.

У мовленні коментаторів кінних перегонів найбільш рекурентними є шести- та семисинтагменні фрази (20,2% та 22,1% відповідно). Одно-, дво- та трисинтагменні фрази не є частотними. Відсоток їх вживання у мовленні становить 4%, 7,4% та 9,8% відповідно.

Особливістю синтагматичного членування спортивного коментаря кінних перегонів є перевагування «горизонтального» типу членування речення, коли короткі синтагми збираються у відносно довгі фрази. На відміну від мовлення футбольних коментаторів, у якому відсутні семи- та двосинтагменні фрази, а відсоток вживання одно- та двосинтагменних фраз становить 11% та 14,8%, у мовленні коментаторів кінних перегонів простежується зворотна тенденція: зменшення кількості коротких фраз та збільшення частотних довгих фраз. Можливо, це пов'язано з подачею інформації коментаторами у певній послідовності.

Таким чином, футбольний коментар та коментар кінних перегонів вирізняються різною струк-

Таблиця 1

Синтагматичне членування футбольного коментаря

Коментарі	Кількість синтагм	Синтагматичне членування мовлення (%)					
		1	2	3	4	5	6
Коментар № 1		15	13	10	35	17	10
Коментар № 2		11	12	13	21	23	20
Коментар № 3		10	18	20	21	20	11
Коментар № 4		13	10	15	28	16	18
Коментар № 5		17	14	25	18	16	10
Коментар № 6		8	20	23	20	15	14
Коментар № 7		9	11	18	19	22	21
Коментар № 8		11	19	21	29	11	9
Коментар № 9		14	22	18	28	8	10
Коментар № 10		7	9	22	26	19	17
Усереднені показники		11,5	14,8	18,5	24,5	16,7	14,0

Таблиця 2

Синтагматичне членування коментаря кінних перегонів

Коментарі	Кількість синтагм	Синтагматичне членування мовлення (%)						
		1	2	3	4	5	6	7
Коментар № 1		3	5	11	20	16	20	25
Коментар № 2		4	7	12	20	16	18	23
Коментар № 3		6	6	8	17	21	22	20
Коментар № 4		4	6	10	16	19	22	23
Коментар № 5		5	8	9	18	22	20	18
Коментар № 6		7	9	11	13	19	20	21
Коментар № 7		3	8	14	15	22	18	20
Коментар № 8		1	8	9	19	17	23	23
Коментар № 9		3	7	6	18	22	20	24
Коментар № 10		4	10	8	16	19	19	24
Усереднені показники		4	7,4	9,8	17,2	19,3	20,2	22,1

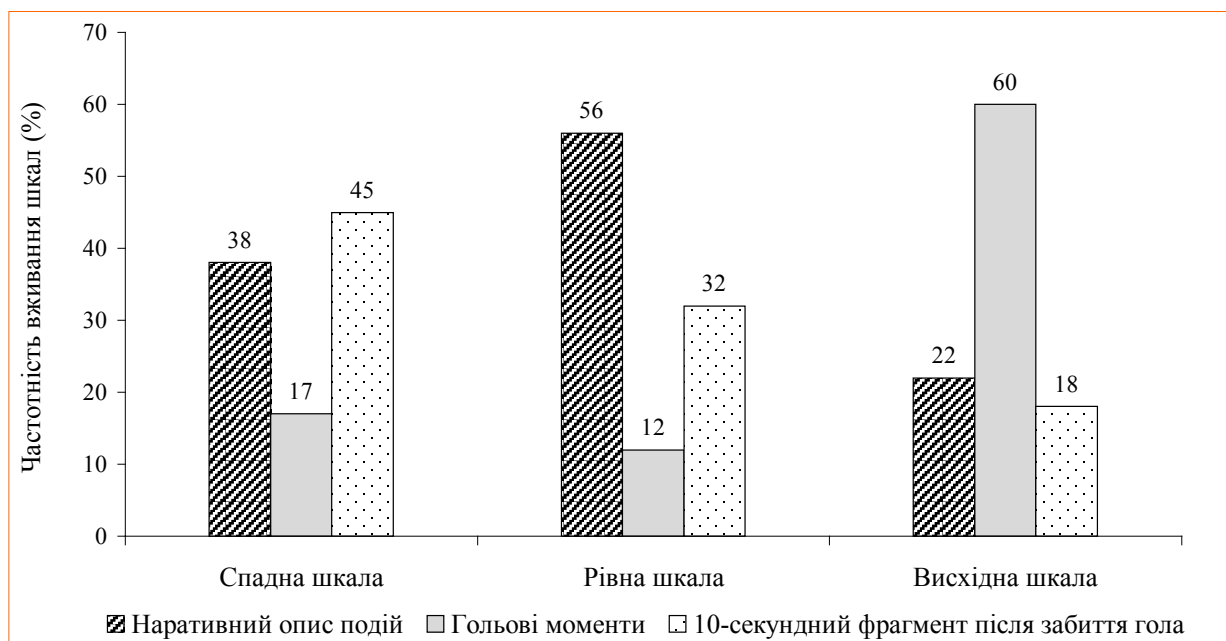

Рис. 1. Частотність вживання шкал на різних ділянках футбольного коментаря

Таблиця 3

Частотність вживання основних типів шкал у мовленні футбольних коментаторів

Коментарі	Основні шкали (%)				
	Спадна	Рівна	Висхідна	Змінна	Однонаголошена
Коментар № 1	32	27	26	13	2
Коментар № 2	37	23	29	8	3
Коментар № 3	38	21	30	9	2
Коментар № 4	40	26	28	5	1
Коментар № 5	33	25	30	8	4
Коментар № 6	29	19	40	10	2
Коментар № 7	38	28	24	7	3
Коментар № 8	36	24	29	5	6
Коментар № 9	29	31	32	4	4
Коментар № 10	35	28	26	6	5
Усереднені показники	34,7	25,2	29,4	7,5	3,2

Таблиця 4

Частотність вживання основних термінальних тонів у мовленні футбольних коментаторів

Коментарі	Основні термінальні тони (%)				
	С (\)	В (/)	Р (-)	СВ (v)	ВС (^)
Коментар № 1	48	31	14	6	1
Коментар № 2	51	34	10	4	1
Коментар № 3	46	38	9	5	2
Коментар № 4	50	41	6	3	—
Коментар № 5	44	37	12	5	2
Коментар № 6	42	41	11	4	2
Коментар № 7	47	40	8	5	—
Коментар № 8	45	42	9	2	2
Коментар № 9	49	35	12	3	1
Коментар № 10	52	35	7	3	3
Усереднені показники	47,4	37,4	9,8	4,0	1,4

Примітки: термінальні тони: С – спадний; В – висхідний; Р – рівний; СВ – спадно-висхідний; ВС – висхідно-спадний.

турно-композиційною організацією та особливостями синтагматичного членування. Спільними рисами для обох жанрів є ділянки нарративного опису подій на полі чи треку, а також моменти збільшення емоційного напруження.

Частотність використання основних шкал і термінальних тонів

На думку С.В. Чечеля [4], для медійного дискурсу притаманними є такі просодичні особливості: 1) висока тональна варіантність; 2) рекурентність тонів розширеного діапазону; 3) висока частотність низьких висхідних та складних тонів; 4) значна кількість висхідних тонів, що завершують фінальні синтагми; 5) значна діапазональна та реєстрова варіантність.

Оскільки спортивний коментар є жанром як спортивного, так і медійного дискурсу, він характеризується певною просодичною організацією.

Однією з основних мелодійних характеристик ідентифікації мовлення спортивних коментарів можна вважати частотність і номенклатуру шкал та термінальних тонів.

Результати дослідження, наведені в таблиці 3, підтверджують, що мовлення футбольних коментаторів маркують спадна (34,7% – середня частотність вживання за всіма коментарями) і висхідна (29,4% – середня частотність вживання за всіма коментарями) шкали.

Висока рекурентність висхідної шкали (29,4%), яка є характерною для емоційно забарвленого розмовного мовлення, призводить до того, що мовлення футбольних коментаторів зву-

чить жваво, невимушено і таким чином привертає увагу глядачів. Висхідна шкала вживається як у фінальних, так і не у фінальних синтагмах. Змінна та однонаголошена шкали не є частотними, відсоток їх використання становить 7,5% та 3,2% відповідно. Однонаголошена шкала часто маркує еліптичні конструкції, якими рясніє коментаторське мовлення.

Розглянемо частотність вживання спадної, рівної та висхідної шкал на різних ділянках мовлення футбольних коментаторів.

За 100% взято загальну частотність вживання у трьох проаналізованих фрагментах коментаторського мовлення відповідних типів шкал (рис. 1).

Для нарративного опису подій найбільш характерними є спадна (38%) та рівна (56%) шкали. Коментар гольових атак супроводжується переважанням висхідної шкали (60%), тоді як момент забиття гола та його 10-секундний опис – високої спадної (45%) або рівної шкал (32%).

Згідно з даними таблиці 4, у номенклатурі термінальних тонів домінуюче місце посідає спадний термінальний тон (47,4%). Рекурентність вживання висхідного термінального тону є також високою (37,4%), що загалом є нехарактерною рисою спонтанного мовлення. Цей факт можна пояснити підвищеною емоційністю коментаторського мовлення, особливо у гольові моменти. Рівні та складені термінальні тони є не досить вживаними (9,8% – рівний тон, 4% – спадно-висхідний тон та 1,4% – висхідно-спадний тон).

Також було відзначено високу частотність

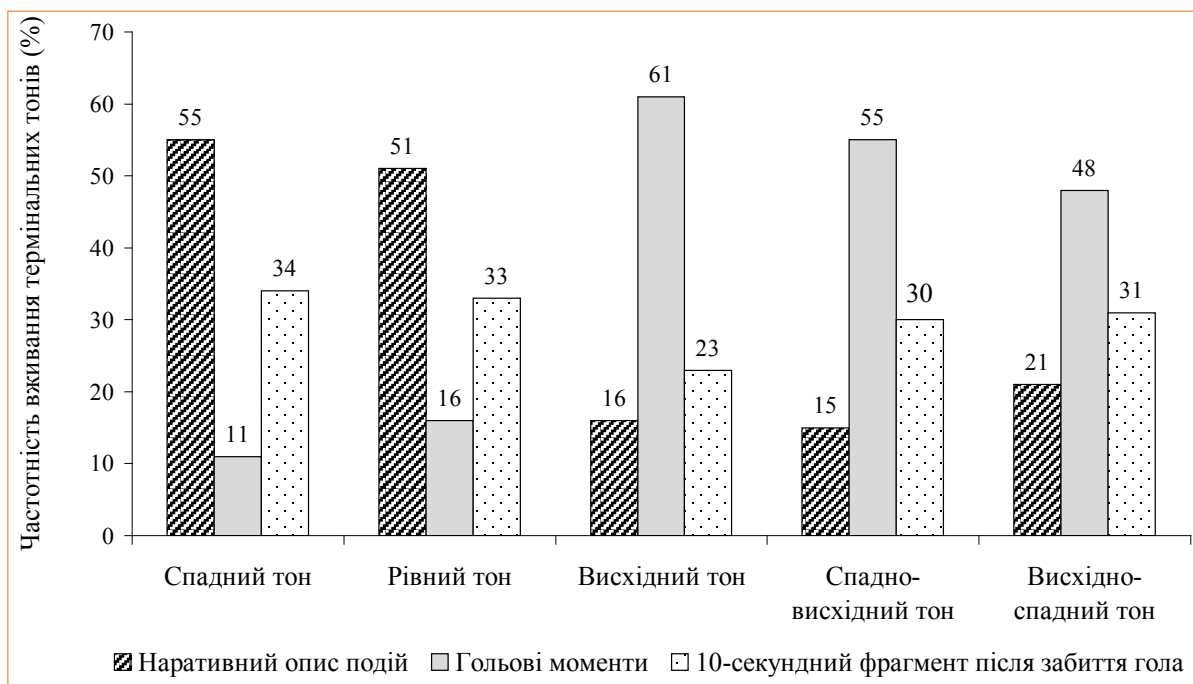

Рис. 2. Частотність вживання термінальних тонів на різних ділянках футбольного коментаря

високого спадного тону (HighFall), що становить 68% від загальної кількості всіх спадних тонів. У коментаторському мовленні високий спадний тон маркує прикметники з емоційним забарвленням. У ситуаціях, коли гра зосереджується в центрі поля, можна спостерігати вживання середнього рівного тону та низького висхідного тону для позначення нефінальності. Водночас ці типи термінальних тонів часто вживаються для оформлення еліптичних речень. Необхідно зазначити, що під час коментування небезпечних моментів у грі та у разі зростання емоційної напруженості перераховані вище термінальні тони можуть використовуватися одночасно.

Дистрибуцію термінальних тонів на різних ділянках футбольного коментаря представлено на рис. 2.

Наративні описи характеризуються домінуванням спадного (55%) та рівного (51%) термінальних тонів. Опис голевих атак характеризується більшою рекурентністю висхідного тону (61%), а також складних спадно-висхідних (55%) та висхідно-спадних тонів (48%). 10-секундний фрагмент після забиття гола маркується високим спадним термінальним тоном (34%). Високий висхідний термінальний тон демонструє здивування, а високий спадний тон – радість та задоволення результатами гри.

Проілюструємо наративний фрагмент із футбольного матчу між командами «Манчестер Юнайтед» та «Ліверпуль», що характеризується превалюванням спадної та рівної шкал і спадного термінального тону (рис. 3).

And -the -ball goes -out of -play for a , goal kick | to , Liverpool || Karius, the Liverpool , goalkeeper | places the , ball, | runs , up | and , boots , it | well , upfield to , Henderson | the , outside-left.

У наступному фрагменті коментатор описує голевий момент, що супроводжується забиттям гола (рис. 4):

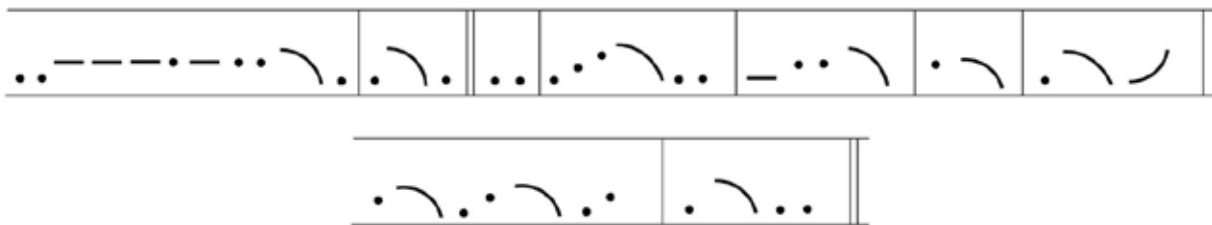

Рис. 3. Інтонаграма вищенаведеної фрази

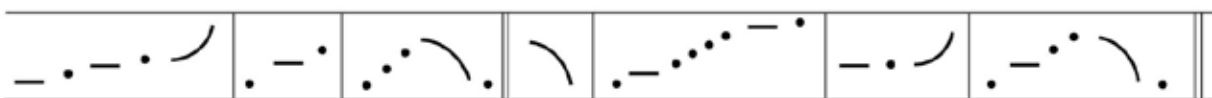

Рис. 4. Інтонаграма фрази з висхідною шкалою

'What's he 'going to 'do? He 'll 'lose if | if he's not 'careful. 'No! He 'swings it across the 'goalmouth, | 'hard and 'high – a 'beautiful 'centre | And 'Mane's 'right there: the 'centre-'forward's 'there| and he's un| marked; and he 'jumps| he 'gets his 'head to 'it and | – 'oh! 'What a 'goal! 'What a 'beautiful 'goal!

Проілюстрований фрагмент супроводжується більшою маркованістю просодичними засобами, ніж наративний опис подій. У мовленні коментатора превалює висхідна шкала. Напруженість зростає з кожною наступною синтагмою. Використання у мовленні висхідної шкали вказує на те, що мовець нібито очікує чогось; висхідна шкала в поєднанні з висхідним термінальним тоном вказує на незавершений характер висловлювання. Остання фраза “*What a goal! What a beautiful goal!*” вимовляються у широкому діапазоні (рис. 5). Перший наголошений склад починається вище середини тонального діапазону та завершується високим спадним тоном, що у поєднанні з високою шкалою вказує на емоційну напруженість мовлення коментатора.

What a goal! What a beautiful goal!

Рис. 5. Інтонаграма вищенаведеної фрази

Отримані результати підтверджують попередні дослідження українського лінгвіста Е.О. Нушикян, яка стверджує, що для висловлювань, що виражають подив, характерними є високий початок з наступним різким спадом ЧОТ [2].

Наступним етапом аудиторського аналізу є опис номенклатури та дистрибуції шкал і термінальних тонів у мовленні коментаторів кінних перегонів.

Характер розподілу частотності вживання основних типів шкал у мовленні коментаторів кінних перегонів представлено у табл. 5.

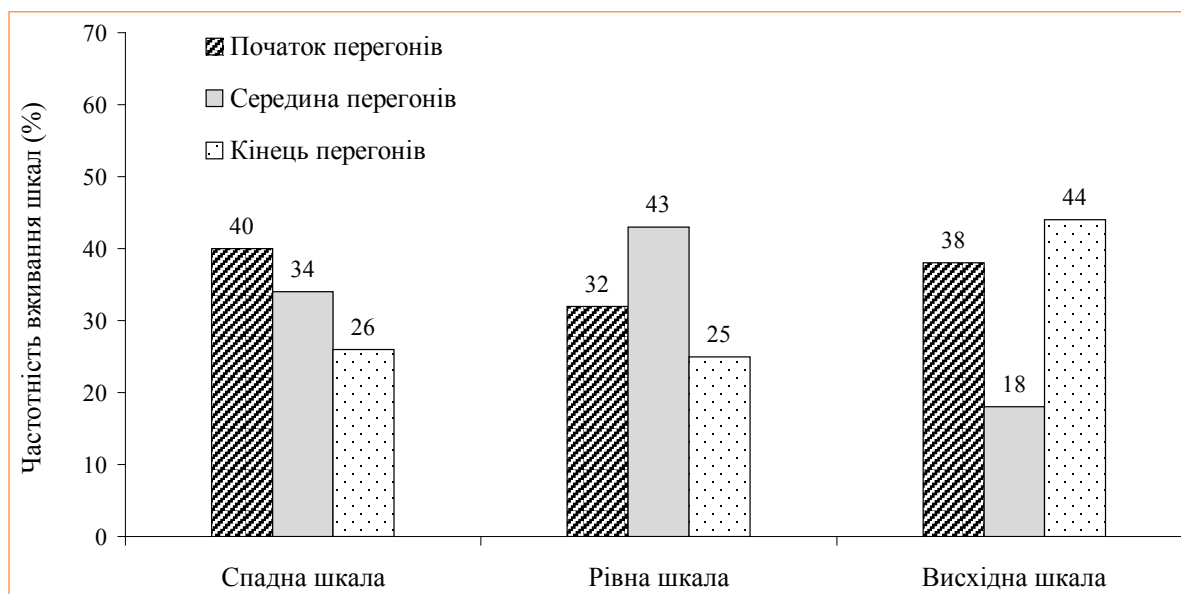

Рис. 6. Частотність вживання шкал на різних ділянках коментаря кінних перегонів

Таблиця 5

Частотність вживання основних типів шкал у мовленні коментаторів кінних перегонів

Коментарі	Основні шкали (%)				
	Спадна	Рівна	Висхідна	Змінна	Однонаголошена
Коментар № 1	45	28	10	12	5
Коментар № 2	40	35	11	11	3
Коментар № 3	47	26	15	8	4
Коментар № 4	51	23	14	9	3
Коментар № 5	41	33	17	7	2
Коментар № 6	43	33	10	10	4
Коментар № 7	40	40	12	6	2
Коментар № 8	44	32	14	7	3
Коментар № 9	50	27	13	5	5
Коментар № 10	48	24	15	9	4
Усереднені показники	44,9	30,1	13,1	8,4	3,5

Таблиця 6

Частотність вживання основних термінальних тонів у мовленні коментаторів кінних перегонів

Коментарі	Основні термінальні тони (%)				
	С (∨)	В (/)	Р (-)	СВ (∇)	ВС (^)
Коментар № 1	43	11	33	6	7
Коментар № 2	49	10	31	4	6
Коментар № 3	35	9	42	4	10
Коментар № 4	42	11	38	3	6
Коментар № 5	38	9	44	4	5
Коментар № 6	36	12	39	6	7
Коментар № 7	41	10	38	4	7
Коментар № 8	40	11	40	3	6
Коментар № 9	42	8	40	4	6
Коментар № 10	38	9	43	5	5
Усереднені показники	40,4	10,0	38,8	4,3	6,5

Примітки: термінальні тони: С – спадний; В – висхідний; Р – рівний; СВ – спадно-висхідний; ВС – висхідно-спадний

Аудиторами відзначено, що мовлення коментаторів кінних перегонів є монотонним та відрізняється вузьким тональним діапазоном. Найбільш широко представленими шкалами є спадна (44,9%) та рівна (30,1%). Вживання висхідної, змінної та однонаголошеної шкал є менш частотним та становить 13,1%, 8,4% та 3,5% відповідно.

Аналізу також підлягала частотність вживання спадної, рівної та висхідної шкал на початку кінних перегонів, у середині та наприкінці (рис. 6).

Аналіз досліджуваного матеріалу вказує на те, що спадна шкала маркує мовлення коментарів на початку перегонів частіше, ніж у середині та наприкінці. Її частотність поступово зменшується (початок – 40%; середина – 34%; кінець – 26%). Рівна шкала частіше вживається в середині коментаря (43%) та є найменш рекурентною наприкінці (25%). Висхідна шкала має зворотну тенденцію: вона вживається частіше для опису ситуації на треку, коли вершники наближаються до фінішу.

Дистрибуція термінальних тонів у мовленні коментаторів може бути охарактеризована кількісною перевагою спадного (40,4%) та рівного (38,8%) тонів (табл. 6). Вони вживаються приблизно в однаковій кількості та свідчать про меншу емоційність мовлення коментарів кінних перегонів порівняно з мовленням футбольних коментаторів. У мовленні окремих коментаторів може переважати або спадний тон (коментарі № 1, 2, 4, 7 та 9), або рівний термінальний тон (коментарі № 3, 5, 6 та 10). У коментарі № 8 кількість спадних та рівних термінальних тонів є однаковою.

На відміну від мовлення футбольних коментаторів, де друге місце за частотністю вживання посідає висхідний термінальний тон (37,4%), відсоток його використання у мовленні коментаторів кінних перегонів є значно меншим і становить 10%. Однак, на відміну від футбольного коментаря, коментар кінних перегонів характеризується частішим вживанням складних термінальних тонів (спадно-висхідний – 4,3%; висхідно-спадний – 6,5%). За допомогою цих тонів коментатор часто виділяє важливі моменти скачок.

Висновки. У результаті проведеного **перцептивного аналізу** було відзначено такі просодичні особливості мовлення спортивних коментаторів:

Синтагматичне членування мовлення футбольних коментаторів вирізняється наявністю слів-філерів, фальстартів, повторів. У *футбольному коментарі* превалюють чотирисинтагменні (24,5%) та трисинтагменні (18,5%) фрази.

Щодо *мелодійного оформлення* коментарів футбольних матчів, у мовленні коментаторів домінують спадна (34,7%) та висхідна (29,4%) шкали, а також спадний (47,4%) та висхідний (37,4%) термінальні тони. Для нарративного опису подій та для 10-секундного опису (після забиття гола) найбільш характерними є спадна та рівна шкали. Коментар гольових атак супроводжується превалюванням висхідної шкали. Висока рекурентність висхідної шкали призводить до того, що мовлення футбольних коментаторів звучить жваво, невимушено і таким чином привертає увагу глядачів. Однонаголошена шкала зазвичай маркує еліптичні конструкції, якими рясніє коментаторське мовлення.

У дослідженні відзначено високу частотність високого спадного тону (HighFall), що становить 68% від загальної кількості всіх спадних тонів. У коментаторському мовленні високий спадний тон маркує прикметники з емоційним забарвленням. У ситуаціях, коли гра зосереджується в центрі поля, можна спостерігати вживання середнього рівного тону та низького висхідного тону для позначення нефінальності.

У мовленні футбольних коментаторів паузи представлено у такому відсотковому відношенні: синтаксичні паузи – 40%; логічні – 34%; прагматичні – 16%; паузи хезитації – 10%.

Особливістю *синтагматичного членування* спортивного коментаря *кінних перегонів* є превалювання «горизонтального» типу членування речення, коли короткі синтагми збираються у відносно довгі фрази. У мовленні коментаторів кінних перегонів найбільш рекурентними є шести- та семисинтагменні фрази (20,2% та 22,1% відповідно). Одно-, дво- та трисинтагменні фрази не є частотними.

Мовлення коментаторів кінних перегонів є монотонним та відрізняється вузьким тональним діапазоном. Найбільш широко представленими типами шкал є спадна (44,9%) та рівна (30,1%). Спадна шкала маркує мовлення коментарів на початку перегонів частіше, ніж у середині та наприкінці. Її частотність поступово зменшується (початок – 40%; середина – 34%; кінець – 26%). Рівна шкала частіше вживається в середині коментаря та є найменш рекурентною наприкінці.

Дистрибуція термінальних тонів у мовленні коментаторів може бути охарактеризована кількісною перевагою спадного (40,4%) та рівного (38,8%) тонів, що свідчить про меншу емоційність мовлення коментарів кінних перегонів порівняно з мовленням футбольних коментаторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лаптева О.А. Живая речь с телеэкрана: Разговорный пласт телевизионной речи в нормативном аспекте. Москва : URSS, 2003. 517 с.
2. Нушикян Э.А. Типология интонации эмоциональной речи : монография. Киев–Одесса : Вища школа, 1986. 160 с.
3. Халеева С.А. Типологические и конкретно-языковые черты в просодии спортивного радиокomentатора : монография. Пятигорск : ПГЛУ, 2008. 170 с.
4. Чечель С.В. Просодический аспект социальной вариативности языка (экспериментально-фонетическое исследование) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Пятигорск, 1999. 150 с.
5. Щерба Л.В. Фонетика французского языка. Москва : Высшая школа, 1963. 308 с.